

Відгук

офіційного опонента

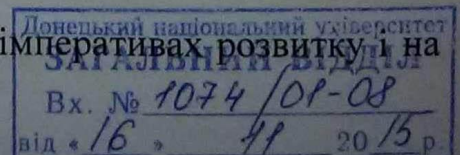
доктора економічних наук, доцента Гринкевич Світлани Степанівни
на дисертаційну роботу Дружиніної Вікторії Валеріївни
«Стратегічні імперативи забезпечення збалансованості місцевого ринку
праці», яку представлено до захисту у спеціалізованій вченій раді
Д 11.051.03 у Донецькому національному університеті (м. Вінниця) МОН
України на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за
спеціальністю 08.00.07 «Демографія, економіка праці, соціальна
економіка і політика»

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з державними і галузевими науковими програмами, планами, темами

Сучасні тенденції економічної трансформації супроводжуються поглибленням соціальних протиріч, що негативно позначається на відтворенні трудового потенціалу держави в цілому і окремих її складових, а також зумовлює посилення наукового інтересу до проблем забезпечення збалансованого розвитку ринків праці та продуктивного використання людських ресурсів в умовах становлення інформаційної економіки в контексті дотримання соціальних й економічних інтересів людини і суспільства.

Актуальність проблеми ефективного регулювання та забезпечення збалансованості ринку праці будь-якого посилюється тим, що за відсутності відповідного теоретико-методологічного забезпечення вплив держави на вказані процеси відбувається фрагментарно та опосередковано. Як наслідок, в економіці та соціальній сфері накопичуються негативні явища і тенденції, які проявляються у деформаціях зайнятості населення, якості трудового потенціалу, інформаційній дезорієнтації використання і розвитку людських ресурсів та ін.

У зв'язку з вищезазначеним, розробка теоретико-методологічних основ дослідження місцевого ринку праці у стратегічних імперативах розвитку і на

цій основі – цілісної наукової концепції стратегічного забезпечення збалансованості місцевого ринку праці, що є метою дисертаційної роботи В.В. Дружиніної, є важливим науково-практичним завданням.

З огляду на вищезазначене, актуальність представленої дисертантом роботи, в якій на основі дослідження теоретико-методологічних засад дослідження рівневої структури ринку праці, методологічних основ еволюційно-системного аналізу розвитку місцевого ринку праці, зі здійсненням функціонально-структурної оцінки практики функціонування місцевого ринку праці, визначено ринково-інституційні імперативи забезпечення збалансованості місцевого ринку праці, а також розроблено концепцію стратегічного забезпечення збалансованості місцевого ринку праці, не викликає сумнівів.

Тема роботи відповідає напрямам науково-дослідної роботи кафедри менеджменту Кременчуцького національного університету імені М. Остроградського МОН України – держбюджетних тем «Формування господарських рішень в умовах трансформації відкритої економіки України» (номер державної реєстрації ДР № 0113U002178), «Дослідження економіко-організаційного механізму забезпечення стійкого розвитку регіонів» (номер державної реєстрації ДР № 0114U003041); а також тематиці наукових досліджень відділу проблем просторового розвитку економіки Інституту економіко-правових досліджень НАН України (м. Донецьк) – держбюджетної теми «Формування багаторівневої системи стратегічного планування розвитку регіонів» (номер державної реєстрації ДР № 0111U001146), у виконанні яких дисертант приймала безпосередню участь.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій,

їх достовірність та повнота викладу в опублікованих працях

У теоретичному та методологічному плані робота побудована за чіткою логічною схемою з виділенням предмету дослідження – теоретико-методологічних, системологічних й організаційно-економічних імперативів

стратегічного забезпечення збалансованості місцевого ринку праці з урахуванням багаторівневої структури ринку праці.

Наукові положення, методичні розробки, висновки та рекомендації, які наведено в дисертаційній роботі, характеризуються високим рівнем обґрунтованості. Вони базуються на теоретико-методологічних засадах сучасної економічної теорії, наукових роботах провідних вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів в області дослідження проблем формування та регулювання ринку праці. Достовірність, а також логічна завершеність одержаних дисертантом результатів дослідження забезпечуються застосуванням широкого спектру загальнонаукових методів, що використовувались в роботі: діалектичного методу наукового пізнання, аналізу та синтезу, абстрактно-логічного аналізу, аналізу ієрархій, статистичного аналізу, анкетування, кластерного аналізу, функціонального підходу та ін. Для обробки інформації та виконання розрахунків використовувались програмні комплекси Microsoft Excel та STATISTICA 6.0.

Обґрунтованість і вірогідність отриманих результатів забезпечено також використанням законодавчих актів Верховної Ради України, указів Президента України, постанов та інформаційних матеріалів Кабінету Міністрів України, Міністерства соціальної політики України, матеріалів Державної служби статистики України, аналітичних публікацій та офіційних матеріалів міжнародних організацій (Міжнародної організації праці, Міжнародної конференції праці), монографічної та періодичної наукової літератури, результатів власних досліджень автора.

Таким чином, основні наукові положення, що виносяться на захист, є обґрунтованими та відповідають сформульованій меті та завданням дослідження. Визначені автором об'єкт та предмет дослідження повною мірою відображено у структурі дисертації та її основному змісті.

Результати проведеного дослідження достатньою мірою висвітлено в опублікованих автором наукових роботах – у фахових виданнях, наукових періодичних виданнях інших держав та у виданнях України, які включені до

міжнародних наукометричних баз, у монографіях та навчальному посібнику з грифом МОН України. Основні положення дисертації пройшли апробацію на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях і семінарах.

Оцінка наукової новизни дисертаційної роботи

Наукова новизна проведеного дослідження полягає, насамперед, у розробці концептуально-методологічного забезпечення регулювання ринку праці на місцевому рівні й удосконаленні системологічних засад стратегічного забезпечення збалансованості місцевого ринку праці на основі визначених імперативів.

До найбільш суттєвих наукових результатів, що розкривають особистий внесок автора у розробку досліджуваної проблеми та характеризують новизну роботи, належать наступні:

удосконалено теоретико-методологічний апарат дослідження процесів регулювання ринку праці та забезпечення його збалансованості, а саме надано визначення понять «*ринок праці*» (с. 25, с. 109), «*місцевий ринок праці*» (с. 57-58, с. 80, с. 110-111), «*освітньо-промислова група*» (с. 362), введено у науковий обіг поняття «*виробничо-освітній кластер*» (с. 280);

обґрунтовано, що на місцевому ринку праці обмежена раціональність є найбільш прийнятною моделлю зближення економічних інтересів найманого працівника і роботодавця, і як наслідок – попиту і пропозиції (с. 103);

в результаті дослідження еволюції становлення та розвитку місцевого ринку праці в системі трансформаційних зрушень ринку праці (еволюція – флуктуація – біфуркація – атрактор) зроблено висновок, що функціонування місцевого ринку праці стикається з проблемами, які не можуть бути вирішені традиційними методами (на основі сформованих дисциплінарних підходів) через складну динаміку його функціонування, що зумовлює необхідність формування сценарного підходу щодо узгодження інтересів агентів місцевого ринку праці на основі застосування прогностичних методів аналізу (с. 193);

обґрунтовано доцільність регулювання ринку праці в контексті утворення виробничо-освітнього кластеру (як сукупності сконцентрованих переважно за територіальною ознакою бізнес-одиниць як однієї, так і різних сфер діяльності, які знаходяться у консолідованій довготривалій багаторівневій взаємодії та взаємозалежності з іншими суб'єктами (освітніми установами, органами влади) з метою досягнення раціональних співвідношень у попиті та пропозиції робочої сили) (с. 280-281); запропоновано схему формування виробничо-освітнього кластеру на основі концепції «потрійної спіралі» (с. 282);

обґрунтовано, що забезпечення ринково-просторової збалансованості місцевого ринку праці має відбуватись на основі сценарного аналізу із застосуванням синтезу теоретичних та емпіричних методів, запропоновано структурно-логічну схему забезпечення ринково-просторової збалансованості місцевого ринку праці (с. 301);

розроблено суб'єктно-функціональний механізм забезпечення збалансованості місцевого ринку праці (як структурно взаємопов'язану сукупність правових, соціальних, економічних, організаційних, управлінських засад забезпечення відповідності попиту і пропозиції робочої сили у часі), головним завданням якого є вирішення протиріч, які спричиняють асиметричні процеси на місцевому ринку праці через неузгодженість інтересів його суб'єктів (с. 327, с. 348);

запропоновано створення освітньо-промислових груп – сукупності навчальних закладів і підприємств, які об'єднують за системою участі свої матеріальні і нематеріальні активи на основі договору про створення освітньо-промислової групи та інтеграції з метою реалізації інвестиційних та інших проектів і програм, спрямованих на підвищення якості підготовки кадрів усіх рівнів освіти відповідно до сучасних вимог технологічного та економічного розвитку підприємств як основних суб'єктів ринку праці (с. 362);

розроблено концепцію стратегічного забезпечення збалансованості місцевого ринку праці, відповідно до якої імперативи забезпечення

збалансованості ринку праці на місцевому рівні повинні мати стратегічний характер і бути вбудованими в систему соціально-економічного розвитку держави та регіону, зміст якої втілено у концептуальній схемі стратегічного забезпечення збалансованості місцевого ринку праці (с. 418).

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів та рекомендації щодо їх використання

Теоретичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони збагачують економічну науку новими підходами щодо регулювання та забезпечення збалансованості ринку праці з урахуванням його багаторівневої структури.

Практичне значення дисертаційної роботи полягає в тому, що її результати підпорядковано вирішенню конкретних завдань щодо розробки стратегічних засад забезпечення збалансованості місцевого ринку праці. Рекомендації та пропозиції, викладені в дисертації, впроваджено на регіональному, місцевому і виробничому рівнях, зокрема в практичну діяльність Департаменту економічного розвитку Полтавської обласної державної адміністрації, Департаменту соціального захисту населення Сумської обласної державної адміністрації, Полтавського обласного центру зайнятості, Управління економіки Виконавчого комітету Кременчуцької міської ради, Кременчуцького міськрайонного центру зайнятості, Кременчуцького міського науково-методичного центру Кременчуцької міської ради, ПАТ «Кременчуцький сталеливарний завод», ТОВ «НВФ Техвагонмаш» (м. Кременчук), що підтверджено відповідними довідками.

Отримані результати також використано також у навчальному процесі Кременчуцького національного університету імені М. Остроградського МОН України при викладанні дисциплін «Економіка праці й соціально-трудова відносини», «Державне та регіональне управління», «Державне регулювання економіки», про що надано відповідну довідку.

Дискусійні положення та зауваження

Відзначаючи в цілому достатній рівень наукових здобутків дисертанта, обґрунтованість одержаних результатів, слід відзначити певні дискусійні положення та зауваження щодо виконаного дослідження.

1. Враховуючи зміст комплексу ендогенних і екзогенних чинників впливу на стан місцевого ринку праці (с. 71-72), та особливості прояву останнього в багаторівневій ринковій системі, виникає питання щодо ролі такого чинника, як віртуалізація сфери використання праці, про що мова йде вище на с.58, оскільки він суттєво впливає на інтенсивність пошуку роботи, гнучкість щодо робочого місця і умов найму (ендогенні чинники), освітню, зовнішньоекономічну, міграційну складові функціонування ринку праці (екзогенні чинники). Принаймні цей чинник мав би знайти відображення на рис. 1.5, який візуалізує відповідний взаємозв'язок, однак не враховує віртуальність як сучасну ознаку розвитку ринку праці. Тим більше, що у практичній частині роботи (с. 401) йдеться про розвиток і переваги такої форми зайнятості, як дистанційна, що є фактичним втіленням віртуалізації ринку праці.

2. Як свідчать результати аналізу, проведеного в п. 3.2 роботи, ситуація на промислових підприємствах м. Кременчука є дуже складною, що негативним чином позначається на функціонуванні місцевого ринку праці. Йдеться навіть про заплановане масове безробіття (с. 263). За даних обставин, як свідчать представлені матеріали, зростає результативність діяльності служби зайнятості міста, зважаючи на збільшення активності громадян в контексті, перш за все, професійної мобільності. Однак, незважаючи на зустрічність зусиль вказаних сторін, відчутних змін на ринку праці протягом останніх 10-ти років не відбулось, показники навантаження на одне вільне робоче місце залишались незмінними (с. 266). За даних умов кардинально зростає значення такого важеля, як розвиток малого підприємництва і самозайнятості, однак даний аспект забезпечення збалансованості ринку праці залишився практично поза увагою дисертанта, хоча, як свідчить досвід

розвинутих країн, саме малий і середній бізнес виступає найбільш дієвим інструментом активної політики зайнятості, який до того ж має безперервний характер (наприклад, у США щорічно виникає та самоліквідується близько 600 тис. малих і середніх підприємств).

3. Проблему невідповідності між попитом і пропозицією робочої сили на місцевому ринку праці дисертант пропонує вирішувати за допомогою формування виробничо-освітніх кластерів (п. 3.3), що, беззаперечно, є науково новим підходом до вирішення завдання збалансованості місцевого ринку праці. Водночас серед важелів створення вказаних кластерів, що укладаються в схему «бізнес – навчання – влада» (с. 281-282) не передбачається використання можливостей навчання на виробництві (упереджувальної підготовки кадрів, розвитку персоналу тощо), що вимагає пояснень на захисті. Тим більш, що даний напрямок забезпечення збалансованості місцевого ринку праці не відображено також у візуалізованій схемі формування виробничо-освітнього кластера на основі концепції потрійної спіралі, яка апріорі передбачає освітню складову бізнес-діяльності.

4. Конкретизації потребує використання алгоритму прогнозування збалансованості місцевого ринку праці (с. 305), зокрема в частині сценарного варіанту застосування вказаного алгоритму, в залежності від зміни рангу чинників, що використовуються в процесі оцінки функціонування місцевого ринку праці (с. 308-309). Вважаємо, що доцільним було б доповнення викладеного алгоритму інструментарієм системно-динамічного моделювання, що створило б цілісний кількісний інструментарій сценарного пошуку оптимальних варіантів забезпечення балансу місцевого ринку праці. Тим більше, що, як зазначається нижче, на поточну пропозицію на місцевому ринку праці впливає комплекс зовнішніх чинників, що потребують врахування: розмір заробітної плати на альтернативних робочих місцях, розмір допомоги по безробіттю та ін. (с. 315).

5. Не можна погодитись з дисертантом, що вирішення проблеми дисбалансу на місцевому ринку праці, перш за все, міститься у площині

врегулювання контрактних відносин між роботодавцем і працівником. Безумовно, контрактні відносини регулюють рівень заробітної плати, умови найму тощо, але говорити про те, що саме у даній площині міститься комплекс першочергових заходів щодо регулювання рівня конкуренції, попиту – пропозиції на ринку праці, є помилковим. Тому висловлена теза потребує додаткової аргументації.

6. Дійсно, зарубіжні приклади фінансування академічної сфери виглядають надзвичайно привабливими, і створюють певні орієнтири для України. Зокрема, університетські фонди у Великобританії акумулювали понад 5 млрд. дол., у США – більше 370 млрд. дол., – в основному завдяки використанню інструменту ендаументу (цільових капіталів) – надходженню недержавних коштів переважно від успішних випускників. Однак в українських реаліях говорити про доцільність вкладання отриманих коштів в інші сфери з метою отримання дивідендів (фінансового результату) і вже за рахунок цього – здійснення фінансування науки – є, принаймні, передчасним. Вважаємо, що спочатку слід розробити комплекс передумов мотиваційного спрямування до здійсненні відповідних фінансових внесків суб'єктами господарювання, приватними особами тощо. Лише за таких умов запропонована модель взаємодії ринку освітніх послуг місцевого ринку праці та економіки міста (рис. 5.5, с. 428) виявиться дієвою.

Проте викладені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Зміст і завершеність дослідження

Згідно поставленої мети, в дисертаційній роботі визначено конкретні завдання дослідження, вирішенню яких підпорядковано структуру роботи. Вона складається з п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Автореферат повністю відображає основні положення, висновки та рекомендації проведеного дослідження й є ідентичним змісту дисертації.

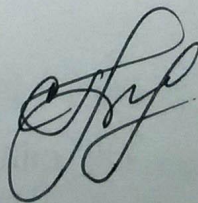
Загальний висновок

Дисертаційна робота Дружиніної Вікторії Валеріївни на тему «Стратегічні імперативи забезпечення збалансованості місцевого ринку праці» є самостійним завершеним дослідженням, в якому одержано нові науково-обґрунтовані результати, що у сукупності вирішують важливе науково-прикладне завдання – системно-методологічне та концептуально-стратегічне забезпечення збалансованості місцевого ринку праці з урахуванням системного характеру останнього.

За актуальністю, постановкою задач дослідження, теоретико-методологічною обґрунтованістю, науковою та практичною значущістю одержаних результатів опонована дисертаційна робота відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», а її автор – Дружиніна Вікторія Валеріївна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.07 «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика».

Офіційний опонент

завідувач кафедри економіки
підприємства Львівської
комерційної академії Укоопспілки,
доктор економічних наук, доцент

С.С. Гринкевич

Завіряю
Гринкевич С.С.
керівник відділу кадрів
10 " 11 2015 р.